

جبهه روسها شکافته شد. واحدهای کاملی متفرق شده و تسلیم میگشتند. مجامع سربازان، که تا چندی در اثر اعمال قوذه «کرنسکی» موقوف شده بود، اینک قدرت خود را از سر گرفته و فعالیت بیشتری ابراز داشتند. سربازان نخست رأی گرفته و آنگاه بحمله مبادرت مینمودند. طغیان عظیمی تمام جبهه را فرا گرفت.

در شمال و جنوب رود «دنیستر» (Dniester)، قوای اطریش و آلمان فراریان را تعاقب کرده، «ستانیسلاو» (Stanislau)، «تارنپل» (Tarnopol) و «چرنوویتس» (Czernovitz) را، بین پایانه ژوبه و اوائل اوت، دیگر بار بتصرف در آوردند. با وجود حمله متقابله شدیدی، که رومانیها در «درناواترا» (Dorna-Vatra) اجرا کردند، تمام «بوکوفین» (Bukovine) در دفعه دیگر، تصرف آنها در آمد. ۴۲۰۰۰ اسیر روسی و ۲۵۷ تونپ بدست حریف افتاد. آلمانها، پس از اینکه بهر زور سیدند، پیشروی خود را متوقف داشته و قوای خویش را بر علیه رومانیها معترف ساختند. رومانیها رود «بیس تریتسا» (Bistritza) را رها ساختند. وای اشها متوقف کاری بی نظیری از قسمت عالی و قسمت سفالی رود «سرت» (Sereth) دفاع کردند. در «ماراژستی» (Marasesti)، در شمال «فسکانی» (Foscani) بی دنی اجرا کردند. در تحت تأثیر وقایع بفتح بی آنبه ای منتهی گردید. آلمانها هم اصراری نداشتند. واکهی، مقصود آنها هم عملی شده بود. مختصر اراده تعرضی که در ارزش روس وجود داشت اینک یکبار در هم شکسته و بکای نابود شده بود. منتها فعالیت آلمانها محدود باین شد که از ۳۱ اوت تا ۲ سپتامبر محاربه ای بفرماندهی ژنرال «فن هوتیر» (Von Hutier) اجرا کرده و سربل «ریگا» (Riga) را تصرف نمایند. این حمله هیچگونه ارزشی نداشت که در ردیف عملیات نظامی قلمداد گردد. زیرا هیچ نوع مقاومتی از جانب روسها ابراز شده بود، تنها اهمیت حمله مزبور در این است که آلمانها در دفعه نخستین تا کنیک جدیدی را در اجرای این حمله آزمایش کردند، و این تا کنیک عبارت از این بود که، متعاقب مختصر نهبه ای جبهه حریف را با غافلگیری بشکافند.

بعدها نیز، در ۲۱ مارس ۱۹۱۸، «فن هوتیر» را خواهیم دید که در جلوی سن کاتین، بهمین مانوری که در «ریگا» آزمایش شده بود پردازد.

ارتش روس، کماکان، با کمال سرعت متلاشی میشد. عده‌ها متحد شده و با عده‌های آلمانی، که مأموریت داشتند این تعرض را از طریق تبلیغ تعقیب کنند، تباری کرده و بانها ملحق میشدند. در مورد افسران روس قتل عام، دهشتی در گرفت. سربازان دسته دسته بحاجه‌های خود بازگشت کردند. دیگر ارتش روس وجود نداشت.

در ۷ نوامبر، بالشویکها حکومت را بدست آوردند. در ۲۱ نوامبر، دولت بالشویک متارکه جنگ را به «دنیا» پیشنهاد نمود، در ۷ دسامبر، دولت آلمان، پیشنهاد بالشویکها تن در داده و متارکه جنگ را قبول نمود.

ب) شکست ایتالیاییها (نقشه‌های شماره ۲۳ و ۲۴)

۱) دو تعرض «ایزوتسو» (Isotzo) - **روحیه ایتالیاییها** - چنانکه سابقا اشاره شد، ایتالیاییها از شرکت در عملیات متقارنی که متحدین در نظر گرفته بودند امتناع نموده بودند. یعنی حاضر نشده بودند که در تاریخ مشخصی عملیات تفرقی تن در دهند. نه تنها آنها محدود شده بود باینکه در هر ساعتی، مایل باشند، با عملیاتی که مقتضی بدانند، متحدین خود را تقویت نمایند. ایتالیاییها همان رویه خود پسنداندند و ۱۵۱۵ را احتیاج نموده بود. جدوجهد ژنرال «پول»، در زمینه «وحدت نقشه جنگی»، نوبتی کتابی یافته بود. معینا، ستاد ارتش ایتالیا تصمیم گرفته بود تعرضی، متقارن با حملات فرانسه و انگلیس در جبهه غرب، اجرا کند. بنا بر همان جهانیکه در سال ۱۹۱۶ وجود داشت، اجرای حمله در سمت «تریست» (Trieste) مقدر شده بود. مقصود از این حمله این بود که «سد» مضاعف «لانتو - گابریل - دانیل» (Lanto-Gabriele-Daniele) و «کارسو - هرمادا» (Carso-Hermada) را صرف نمایند.

در ۱۴ مه، متعاقب نهبه دوروزه ای، عده‌های ایتالیایی، پس از عبور از

« ایزتسو » (Isonzo) ، به « منت - کوکوه » (Monte-Cucco) که از شمال « منت - سانتو » (Monte-Santo) را امتداد میدهد حمله ور شدند . با وجود حملات متقابلۀ اطریشیها ، ایتالیائیها بهدفع خود نائل گشتند . در ۲۳ مه ، فرماندهی کل ، که با کمال سرعت ، یکقسمت از قوا و توپخانه خود را در سمت جنبۀ جنوبی انتقال داده بود ، بین « کاستانیویتسا » (Castagnevizza) و دریا به « کارسو » (Carso) حمله ور شد . در نتیجۀ این حمله ، پیشرفت نخستین عاید گردید ، و بدینصریق اطریشیها که در شمال درگیر عملیات بودند کاملاً اغفلان شده بودند . در این تاریخ ، ایتالیائیها به « ده آسا » (Medeazza) و « سلاو » (Selo) رسیده بودند ، ۲۳۰۰۰۰ سیر و ۳۶ توپ بدست آورده بودند . ولی در همین موقع ، مناصبت واژگونی و ویرانی جنبۀ روس ، فرماندهی قوای اطریش موفق شد بهترین عده های خود را بجنبه ای که در معرض تهدید بود انتقال دهد . این بود که در ۳ ژوئن حماة متقابلۀ ای آغاز گردید . ایتالیائیها قسمت اعظم اراضی تصرفی را که در امتداد « کارسو » بدست آورده بودند تحلیه کرده و اسرائیلی معادل همان میرایی که از دشمن گرفته بودند از دست دادند . رابطه و وابستگی که بین جنبۀ روس و جنبۀ ایتالیا وجود داشت دیگر بار محرز گردید . از اینرو ، ایتالیائیها بفکر افتادند ، باوقتی که هنوز فعالیت جنبۀ روس یکباره معدوم شده است ، و مادامیکه عده های اطریش و آلمان در « بوکوفین » (Bukovine) اشغال دارند ، حماة جدیدی در همان جنبه تهیه نمایند . این بود که از آغاز اوت در لندن برآمدند تا خدمات حمله ، در زیر قراهم سازند .

در ۱۹ اوت ، ارتشهای ۳ و ۲ از « تلمینو » (Tolmino) تا دریا حمله ور میشوند . ارتشهای مزبور که در شرق « کوکوه » (Cucco) از جا که بین « بتسا » (Bainsizza) حرکت کرده بودند از طرف شمال کوههای « سانتو - کابریل - دابیل » را دور میزدند . « سانتو » (Santo) تصرف ایتالیا درآمده بود ، ولی اشغال « کابریل » برای هیچیک از طرفین مقدور نبود . در جنوب هم ، اقدام بتجاوز از « هرمدادا » از طریق « کاستانیو ویتسا » و « دوینو » (Duino) ، نوبق کاملی بیافته بود .

ایطالیائیها ، بعد از پیشروی مختصری ، اینک بنقطه عزیمت اولیه خویش بازگشت
مینمودند ؛ در این عملیات ، ایطالیائیها ، ۳۰۰۰۰ و اطریشیها ، ۲۰۰۰۰ سرباز دست
آورده بودند .

این سربازان ، که اطریشیها آنها را بازدهمین سربازان ابروتسو ، مینامیدند ، مانند
سربازهای سابق ، شکست سترازی ، ایطالیائیها منتهی میشد ، اینک ، پس از دو
سال جنگ ، ایطالیائیها ، عقب شده بودند ، زنده هوادارانی که آنها را از فریبست
حدا بگردانید ، مایند ، علاوه بر ایطالیائیها ، چکها ، بودند ، اینکه ، با ارتش مجاری
رفته اند ، از اجازت فواری ، مادی و معنوی ، آسپهای - حتی دیده بود ، آنها در
موسسه های نامساعدی ، مانند ، سن ، قنانه اطریشیها ، و احدی در حال بی گناه ، بشبها
با ماه ، آنکه از جنبه تقاضا کرده بودند ، به پشتیبانی عده های آلمانی و تحت
هدایت ستاد ارتش آلمان ، حمله ور میشدند .

فول از آنکه ، تعرض نظامی کرد ، زنده ، تعرض روحی متوسل گردیدند .
این ، از طرفدار ، در ایطالیائیها بود ، (فایو لیتین ها) ، (Jolittens) .
کنا و اینک های مجامعه ناز - و ، (ایستها) ، که شکستهای اخیر ایطالیائیها ، و
این مجامعه ارتش روس آنها را شویق میکرد ، دیگر ناز به مابغ متوسل شدند ،
آلمان در نتیجه ایجاد سی ساله خود با ایطالیائیها هنوز در این شبه حریره هوا خواهان
و عمال زیادی داشت ، این ، برحسب ، همانده ری که در فرانسه ، نفوذ یافته بود ، اینک در
ایطالیائیها سر از عقب جبهه سرایت کرد ، دامنه تابعیات توسعه یافت ، اخبار جمعی
زیادی ر علیه متفقین منتشر گردید ، روحیه ارتش ، در تحت تاثیر این تابعیات شوه ،
روضع و سستی گذاشت ، گادر افسری ارتش بر ، مسابست کثرت نفاذ بکه ، بهوت
جبران پذیر بود ، و خامت اوضاع را تقویت مینمود .

(۲) فیرد « کاپورتو » (Caporetto) - ستاد ارتش آلمان ، که هدایت عملیات در
در دست گرفته بود ، در پناه ۳ ارتشی که جبهه را از دریاچه « گارد » (Garde)

تا دریا (۱) اشغال کرده بودند ، يك توده ۱۱۰۰۰۰ نفری جمع آوری کرد ؛ و این توده ارتش ۱ را ، بفرماندهی « اوتو فن بیلو » (Otto Von Below) ، تشکیل داده و قسمت اعظم آن از عده های آلمانی تشکیل میشد ، در همان موقعی که ستاد ارتش ایتالیا ، با داشتن اطلاع از تمرکز قوای دشمن ، در همان صحنه ترفعات خویش منتظر حمله جبهه های دشمن بود ، آلمانیها مانوری اختیار کرده بودند که در اجرای آن میبایستی بحسب جبهه رو به « تلمینو » (Tolmino) را ، در سمت « سیویدال - اودین » (Cividale - Udine) ، شکافته و بدین طریق تمام خط حریف را بین « نامپو » و دریا درهم شکست ، و سپس پیشروی را تسریع نموده قوا را بمبارز رود تاگایا ماتو » (Tagliamento) ، انتقال داد و بدینوسیله سقوط تمام قسمت از قوای ایتالیایی را که در این جبهه قرار گرفته بودند فراهم ساخت . متعاقب این پیروزی بحسب عده هایی که در منطقه کوهستانی در خط بودند ، نحوه خود حرکت کرده و با فرماندهی قوای ایتالیایی درهم شکستند .

برای شکافتن جبهه ها ، آلمانیها توده ای جبهه حمله خویش در جناح چپ ارتش ۲ ایتالیا انتخاب کرده بودند ، بمبارت اشتباهی که در فوق بدان اشاره شد ، این توده خوب نتواند شده و فقط با دو تپ نگاهداری میشد ، این عده ها نیز در تحت تأثیر تاملات شوهرخواهان صحرایی ، روحیه خود را از دست داده و برای مقاومت چندان قاناییتی نداشتند .

در ۳ اکتبر پس از مختصر تهیه شش ساعتی نوپجا ، « بتنی » در حملات گاوادهای گازهای سمی و دود انگیز ، قوای مشترک اطریش و آلمان از طریق دره های « پلتسو » (Plezzo) و « تلمینو » (Tolmino) ، قوای عقب ایتالیا ، که در ارتفاعات « منت-نرو » (Monte-Nero) و « رومن » (Ronbon) قرار گرفته بودند ، حمله ور

(۱) ارتش ۱ : « بوزویچ » (Bove) [۱۸۰۰۰۰ تن] اردریا تا « منت-نرو » (Monte-Nero) - ارتش ۱۰ : « کروباتین » (Kroatin) [۵۰۰۰۰۰ تن] بین ارتفاعات « تارویس » (Tarvis) و « نبلاج » (Nablach) - ارتش ۱۱ : « کرادفن هتسندرف » [۱۱۰۰۰۰۰ تن] در « تراش » (Trentin) .

گردیدند. در همین موقع، در جاگه «بن سیتسا» (Bainsizza) ایتالیاییها با
نمایش عظیمی مواجه شده بودند. عصر آن روز، عده های «منت-برو» که از
هر سو، محصور بودند، تسلیم گشتند. از «کاپر نو» تا «تامبو» آنها را فراریان
بسیاری دستگیر کرده و تمام تویخانه این ناحیه را بدست آوردند.

در ۲۵ اکتبر، ستاد ارتش ایتالیا، که هنوز بوخات حمله متوجه بود،
جاگه «بن سیتسا» را تحلیه نمود. ولی دشمن عقب نشینی آنها را محتل ساخته و
شکست فاحشی میداد کردید. شکاف و بیعی در سمت «سیویدال» (Cividale)
باز شده بود، تمام حمله ایتالیاییها، نادریا، در معرض تهدید قرار گرفته بود.
انک نتایج نراول روحی ارتش، شهود میشد. عناصر - المی بر، که از سرایت
«برس روحی» مومن مانده بودند، خواهی خواهی «عقب نشینی عمومی» پیروی
میکردند. قوای اطریش و آلمان در ۲۷ اکتبر، «سیویدال»، و در ۲۹، «دوین»
(Udine) داخل میشدند. ارتش ۳ ایتالیا (هرماندهی «دوین» - ویت
(Duc d'Aoste)، که دشمن آرا شکافش جنبه تهدید میکرد، در «داد» تمام
جنبه خود از «گوریتسیا» دریا، عقب نشینی منظمی احتیاج نمود.

در همان جایی که ارتش «کرواتین» (Krobatin) در قسمتهای عالیای
«ناری» (Carnie) و «کادور» (Cadore) حرکت مافتاد، ارتش
«تای» هم ناپیشرو بهای - بریمی در سمت «ناگلیاماتو» (Tagliamento) در حساب
میشد. نا اینکه معاصر رود را صرف نماید، بدین طریق، قوای اطریش و آلمان، مقاومت
عقدارهای ارتش ۲ ایتالیا را در هم شکسته، «گودروشی بو» (Grodopo)
رسیدند، آنگاه، «قابیای» ارتش مرور را سمت شمال رانده و باز ارتش ۳
(«دوین» - است)، در «داد» بود در «لانی زانا» (Latisana)
سریعاً از رود عبور کند، روی کرده و شکست سختی (قربب شکست کامل)
بر آن تحمیل نمودند. در ۳ نوامبر از رود «ناگلیاماتو» عبور کردند؛ در این تاریخ
۱۸۰۶۰۰۰ تن اسیر و ۱۶۵۰۰ توپ از ایتالیاییها بدست آورده بودند.

در قسمت علیای « تاگلیا ماتو » و قسمت علیای « پیانو » (Piave) نیز ،
عده های ایتالیائی منطقه کوهستانی را با کمال سرعت تحلیه میکردند ، در این
منطقه هم اسراء و ملزومات زیادی از دست دادند و بالتبجه ضایعات آنان جمعاً به
۲۵۰۰۰۰۰ اسیر و ۲۳۰۰۰ توپ بالغ گردید .

اگر ارتش « ترانتن » (Trentin) ماورماه مه ۱۹۱۶ خود را تجدید میکرد ،
ارتش ایتالیا ناگزیر میشد یکبارہ تسلیم گردد .

(۳) **مداخله متفقین . و قدم نخستین آنها بوحدت فرماندهی در قبال**
این خسر وحیه . انگلیسها و فرانسویها جد و جهد و افری ابراز داشتند . از ۲۶
اکتبر ، قرارگاه کل بروی فرانسه بگروه ارتشهای شمالی مقرر نموده بود که
تدابیر لازمه ای اندیشیده و بفکر باشد که در موقع لزوم بتواند هر چه زودتر ستاد
ارتش ۱۰ را از جبهه برداشت کرده و اعراء دارد تقسیمکه جبهه آن بارتش ۶
واگذار شود . در ۲۷ اکتبر ، برای اعراء قوا و حمل ملزومات فراوانی مقدمات
کار را فراهم میکرد . تا اینکه امتزاج یک سپاه (سپاه ۳۱ مرکب از ۲ لشکر) ،
و لشکرهای ۶۴ ، ۶۵ ، ۶۶ و ۴۷ و حمل توپخانه عمده ای (۶ گروه ۶۵ -
۵۵ و ۱۵۵ الی ۷۷ - ۴ گروه ۱۵۵ شنیدر - ۲ گروه ۱۴۵ - و تمام توپخانه سپاه
۳۳) مقدر گردید . در ۲۸ ، از ساعت ۱۶ ، شورای جنگی در پاریس منعقد گردید
و برای همکاری فرانسه و انگلیس و نشر یک مساعی آنها در جبهه ایتالیا مقرراتی
تفصیله یافت . در ساعت ۱۸ همان روز ، نقشه مداخله فرانسه و انگلیس تهیه شده
بود ، اعمال و اجرائی نقشه مزبور هم از شب همانروز آغاز میشد . در نتیجه طرز
عمل خط پ . ل . م . | (P. L. M.) یعنی قطعه جنوبی راه آهن فرانسه در خط
پاریس ، لیون ، مدینرا و با امکس ، | که نجهیب آن بوجه احسن صورت
گرفته بود ، اعراء عده ها با سرعت شگفت آوری رده بندی شده بود . از طرفی هم ،
بعضی از قسمنهای کوههای « آلپ » (Alpes) را پیاده بيموده و از طریق جاده های
کوهستانی بر راه آهنهای ایتالیائی ملاحق میشدند .

از عده های اعزامی متفقین . قسمتهای نخستین (۱) در ۲ نوامبر داخل خط جنگ میشدند . در ۹ نوامبر ، ژنرال « فیس » وارد « روم » (Rome) شده ، و در ۹ نوامبر ستاد ارتش متفقین بنمایندهای « فیس » ، « کادورنا » (Cadorna) و « ویلسن » (Wilson) تشکیل یافت . برای اینکه فرمادهای مجموع عده ها را تأمین نماید .

کمک فرانسه و انگلیس کمک بهوفی بود ؛ زیرا از طرفی جبهه بمنابیت « شکانت ندرکات در جاگه مستقر میشد | غیر از « باوو » (Belolw) که سربازان « ژان ژن » (Genzon) را فتح میکرد | و از طرفی نیز ارتش « کترادمن هتسندرف » که مناسری چند از ارتش « کرومانین » بمنظور تقویت بدان مامور شده بود (همین خود ، بنا بر گفته اودیدرف ، مرستی داد ~~صه~~ ایتالیا بجات باند) پس ، آزیباگو ، (Asiago) و « فلترا » (Feltre) حمله ور میشد . « وال دوبیادون » (Valdobiadone) در ۹ و « فلترا » در ۱۱ نوامبر بدست دشمن افتاد . ولی اطریشها و آلمانها ، همینکه بارخاعت آجری : (ارتفاعات « من- گرابا » (Mont-Cirappa) و « مولهنا » (Meletta) رسیدند ، با مقاومت سخت قوای اعزامی متفقین و عده های ایتالیائی که روحیه از دست رفته خود را باز یافته بودند مواجه شدند . و همین مقاومت سخت بمنزله مانعی بود که عبور از آن مقدور نمیشود . در ۲۱ و ۲۲ نوامبر ، مساعی آنها بهدررفت . در ۲۶ ، زدو خورد آرامش یافت .

در ۲۳ نوامبر ، دیگر بار اطریشها و آلمانها بتعرض پرداخته و چند موضعی از موضعیهای متفقین بدست آوردند ، ولی تعرض اساسی موقوف گشته و اساساً بیان رسیده بود . و در امتداد خطی که از « آزیباگو » ، « آسولون » (Asolone) ، « امبا » (Tomba) و « پیاو » (Piave) عبور میکرد ، سر تا سر جبهه استقرار یافته بود .

---

(۱) در دور های نخستین راه نوامبر ، سپاه ۱۲ فرانسه و ۶ گروه توپخانه سنگین فرانسوی بعهده ها و ملزوماتیکه بشرح فوق در درجه اول فوریت انتقال یافته بود افزودند .

سماحة طرقات جنگی ایتالیا

اطریشها و آلمانها بفتح درخشانی نائل شده بودند ، این فتح و پیشرفت‌های دیگر آنها در « گالیسی » (Galicie) روحیه متزلزل ارتشهای اطریش و آلمان را دیگر بار تقویت میکرد . از ۲۴ اکتبر تا ۳۱ دسامبر ، تلفات ایتالیائیها به ۳۷۶۰۰۰ کشته ، ۹۱۶۰۰۰ زخمی و ۳۳۵۶۰۰۰ تن اسیر بالغ میشد . ولی از شکست نظامی ایتالیائیها بتایج قطعی ~~که~~ اطریشها و آلمانها پیش بینی میکردند عاید نشد . ایتالیائیها ، در اثر پشتیبانی متفقین ، نه فقط از درخواست صلح جدا گانه ~~ای~~ که دول مرکزی آرزوی آنرا داشتند بپناز گشتند ، بلکه دیگر بار روحیه از دسترفته را باز یافته و با همدردی و صمیمیت کامتری در وفاداری و پایداری خویش نسبت بمتفقین باقی ماندند (۱) . قوای آسیب دیده ایتالیا ، در پناه سدیکه از تشریک مساعی عمومی بوجود آمده بود ، دیگر بار خود آرائی کردند .

بحسب این خطر عظیمی که بمتفقین با آن مواجه شده بود دیگر بار « یکی بودن مقدرات » کایه جهات ، و از اینرو لزوم « وحدت فرماندهی » را بعموم مدلل میکرد . دیگر کسی با این اصل مخالفتی نداشت ، فقط تعصب ملی بود که از لحاظ انتخاب شخص فرمانده اعمال این اصل مسلم را متعویق میبداخت .

کفراسی که در « رایا او » (Rapallo) منعقد گشت ، بتأسیس « بانک ستاد مشترک » منتهی گردید ؛ ستاد مزبور دائمی بوده و میبایستی عالی رتبه هر گونه بحرایی دوام یابد . برتری و شخصیت نماینده فرانسه ، که در خنثی کردن مساعی نهائی دشمن مؤثرترین تدابیری اندیشیده و اعمال نموده بود ، میبایستی پیش از پیش توجه متفقین را جلب کند .

اینک ، میبایستی منتظر ماند که در بهار سال ۱۹۱۸ قوای متفقین باو خاتم خطر دیگری مواجه شوند . تادر نتیجه ملاحظاتی مای و نظریات خصوصی عناصر متعصب در قبال مخاطره تهدید آمیز منافع عمومی تسلیم شوند .

---

(۱) بجای عده های متفقین که از جمله فرانسه بجهت ایتالیا اعزام گردیده بود ، کارگران ایتالیائی از ایتالیا بجهت فرانسه اعزام گردید .

صحنه روس

در صحنه روس، پس از عملیات سابق در جبهه جنوب غرب و جبهه رومانی، توجه طرفین را ناحیه « پتروگراد » بحود جلب نموده بود. تصرف پایتخت انقلابی و حتی تهدید سحت آن اهمیت زیادی را متضمن بود. لذا « کرسکی » بنام دولت موقتی از فرماندهی کل (ژرال کورنیف که بجای بروسیاف معین شده بود) مصره تقاضای اتخاذ تدابیر جهت تأمین پایتخت مینمود. قوایی که بجانب ساحل مانتیک سوق داده شد بعدی عظیم بود که راه آهن جبهه شمال قادر پذیرفتن و رساندن آذوقه آن بود.

« پتروگراد » حقیقه در « مس » محاطه واقع شده بود.

بواسطه اختلال گامی که در ناوگان مانتیک روس تولید گردیده بود و مناسبت رویه خصومت امیر « فنلاند » لازم میآمد که « پتروگراد » را به فقط از سمت رود « دوینا » بلکه از طرف دریا و « فنلاند » نیز پوشاند. از منابع موقی خارجه فرماندهی روس آگاهی میرسید که آلمانها درسد هستند از آن دو سمت نیز به « پتروگراد » ضرتی وارد سازند.

اساس مدافعه حلیج « فنلاند » بر روی عملیات اوگان روس در موضع اصلی « نارگن - پارکالا » (Nargen-Parkala) تکی بود.

نقشه این مدافعه عبارت بود از عملیات ناوهای روس در ناحیه ماوری پشت سر آن موضع که حالی از محاطه بود و مأمور بودند که بوسیله آتش خود از اقدامات دشمن برای مرتفع کردن مواج (روغن مینها) و دخول در آبهای آزاد، که در آنجا او میتواند به سولت قوق عددی قوای خویش را مورد استفاده قرار دهد، جلوگیری بعمل آورند.

تعداد ناوهای روس (۶ ناو) فقط با اندازه ای بود که بزحمت میتواند دفاع جبهه ای موضع « نارگن - پارکالا » را که طول آن به ۲۰ میل میرسد، عهده دار شود، تأمین کامل آن موضع مربوط به عملیات متقابل ناوهاباتویهای سنگین آنشبارهایی بود.

که در پهلوهای آن در جزیره « نارکن » و جزایر « یار کالاه » استقرار داشتند .
 بمناسبت رویه خصومت آمیز « فنلاند » پهلوئی راست موضع اصلی تأمین نبود و این
 موضوع فرمادهی روس را بر آن داشت که برای تشکیل جبهه جدید فنلاند اقدام نماید ،
 وای ایندروضع عملی شد . بالاخره عملیات در جنوب خلیج فنلاند به وقوع پیوست .

عملیات ریگا

نمایب اودندرف برای تحصیل اراضی در جبهه روس در تمام مدت جنگ کاملاً
 واضح و محسوس بود .

هر قدر در جبهه فراسه بریانس آلمان بیشتر افزوده میشد دولت مزبور در جبهه
 شرق خود را بیشتر بتحصیل و تضمین خاک نیازمند میدید . مهمانزین هدف در انجام
 مقصد فوق شهر ریگا (Riga) منصور بود ، اودندرف از سال ۱۹۱۵ چشم طمع
 بر آن دوخته بود .

در این موقع که بکسمت از قوای آلمان در جبهه جنوب غربی روس آزاد
 شده بود اودندرف میتوانست آرا یا جبهه فراسه اعزام دارد (تا بدین وسیله ۱۲
 لشکر قوای آجا علاوه شود) و با برای عملیات جدیدی در جبهه روس بکار برد .
 اودندرف شق دو راه اختیار کرد . وای نقشه وسیعی که برای حمله به « بطر و گراد »
 باشد در بطر گراد و فقط تصرف شهر « ریگا » را مقصود اساسی خود قرار داد . این نقشه
 آلمانیها را بتصرف ایالاتی که منظور نظر آنها بود نائل میکرد و جبهه را هم بین
 « دوینا » و دریا کوناه میساخت .

عملیات بر ضد ریگا از دو احواط مورد توجه است :

در قسمت آلمانیها : موضوع اقداماتی که در تأمین گامیابی عبور از رودخانه
 وسیع « دوینای غربی » بعمل آوردند قابل مطالعه است ؛ و در قسمت روسیها : نکته
 قابل توجه اینست که آنها بر طبق اطلاعات واصله میتوانستند به قطع و حیل عبور آلمانیها
 بلکه موعده آرا نیز معین کنند .

جبهه روسها در آن تاریخ کماکان در ساحل راست رود «دوینا» (Düna) استقرار داشت و به موضع جاوی یال در ساحل چپ آن، نزدیک «ریگا» یا «کوبشتاد» دوینسک، دارا بود. از بهار ۱۹۱۷، روسها بواسطه نگرانی که از عملیات ناوگان آلمان در قبال سواحل بالتیک داشتند، قریب دو سپاه بناحیه «پرنو-ریگا» (Pernau-Riga) اعزام نمودند که در شمال بازر و ل (Reval) که قلعه دریائی است داخل ارتباط میشدند. تمام ناحیه از «پرنو» نام موضع جاوی یال یا «کوبشتاد» را ارتش ۱۲ روس که عبارت بود از پنج سپاه قوی (هر یک مرکب از ۳ تا ۴ لشکر) اشغال نموده بود: از آن سپاهها یکی «پرنو» - «ریگا» خط ساحل را حفاظت میکرد، سه سپاه موضع «ریگا» را، که از «شاورگاه» سمت «ای» و مرز نموده، (Chloka-Oley - Berzemunde) امتداد داشت، اشغال بنمودند و یک سپاه دیگر در ناحیه صد کیلومتری ساحل راست رود «دوینا» تا حدود ارتش «پرنو» فرید ریخ اشتاد، و «باکوبشتاد» (Friedrichstadt - Jakobstadt) - استقرار داشت.

در عقب قوه ی فوق ۴ لشکر پیاده و یک لشکر سوار در سمت «ریگا» و یک لشکر پیاده در سمت «فرید ریخ اشتاد» بحال احتیاط امر گزی یافته بود. بعلاوه فرماندهی کل ۱۱ لشکر پیاده و ۱۱ لشکر سوار تان سمت اعزام داشت. خط مرز بر روی رودها مدت دو سال اشغال کرده بودند لذا آلمانها در اینجا، و در مجسمه ساحل چپ رودخانه، بامواضع بسیار مستحکمی مواجه میگرددند. بدینصریق، نوده عمده نیروی روس در ناحیه «ریگا» امر گزی یافته بود و قادر بود که بواسطه قوای احتیاطی خود میدان تجمع ساحل چپ را نیز تقویت کند و در صورتیکه آلمانها در جنوب جزیره «دالین» (Dalen) شروع عبور از رود «دوینا» بنمایند برسد به قوای آنها عملیات کند.

آلمانها برای عملیات در مقابل «ریگا» ارتش ۸ را مأمور نمودند و آنرا بواسطه ۸ لشکر پیاده و ۲ لشکر سوار که از سایر جبهات برداشته بودند تقویت کردند. آلمانها تصمیم گرفتند که بواسطه قوای بیرومند فوق در ناحیه «ایکسکول» (Uexküll) از رود «دوینا» عبور کنند و راه عقب نشینی روسها را ~~ک~~ در

ساحل چپ میدان تجمع دریکا واقع بود قطع نمایند و در عین حال خود شهر را نیز بسهولت تصرف در آورند .

آلمانها و فرانسویها طرز تهیه مقدمات عملیات آلمانها را در کنار «دوینا» قابل توجه دانسته و برای امرض سال ۱۹۱۸ خویش در جبهه فرانسه سرمشق قرار دادند . لذا جادارد که آن اساو برا ، ولو بطور اختصار ، مورد بررسی قرار دهیم :

محل عبور از رودخانه را آلمانها در مقابل قصبه دایکسکول (Uexküll) انتخاب کردند چون آن محل نزدیکترین نقطه به «ریکا» بود و همچنین محلی بود که بواسطه وجود جنگلهای ساحلی استوار تر گرفتار و تهیه مقدمات عبور از رودخانه را امکان پذیر می نمود . آلمانها در نظر گرفتند که عبور از رودخانه را در جبهه ۱ و ۲ کیلومتری بوسیله ۸ لشکر پیاده و ۲ لشکر سوار عمل آورند .

بخش قوای خود را نزدیک «شاولی» (Schawli) حرکت داده و در آنجا عمل عبور را مدت دو هفته تمرین میکردند .

پس از آن شروع تمرین قوای خود در نزدیکی محل عبور ، در ناحیه «بالدونی» (Baldoni) نمودند ، ضمناً بمنظور استتار مقصود خود دو منزل اخیر را فقط شبانه طی می نمودند . تمام نقاطی که از بابت این مقصد رویتها دیده میشد قبلاً با اطلاع قوای رسانده بودند .

مقرر شد که در خط اول سه لشکر با حفظ تماس کامل با یکدیگر ، و پس از تهیه توپخانه بوسیله ۱۵۷ آتشبار و ۲۱ گروهان مین انداز (Minenwerfer) (علاوه بر آنچه لشکرها داشتند) اقدام به عبور از رودخانه نمایند .

توپخانه ۳ تا ۸ روز قبل از شروع عبور و وضع مقرره را اشغال نمود و مین اندازها یکروز قبل از عملیات اشغال موضع نمودند . آلمانها کایه عملیات خود را با نهایت اختفاء انجام میدادند .

توپخانه را بدو قسمت تقسیم نموده بودند: ۱ - توپخانه لشکری که برای تهیه پشتیبانی پیاده نظام تخصیص داده شده و ۲۰ گروه توپخانه برای بارزه با توپخانه دشمن ، ۳۶ آتشبار ، که تحت فرماندهی یکفر رئیس مخصوص قرار گرفته بود . فرماندهی

تمام مین اندازهارا بکفر عهدمدار بود.

آلمانها برای اجرای عملیات تقسیمات ذیلرا قائل شده بودند:

۱ ساعت و ۱۰ دقیقه قبل از عبور پیاده نظام، توپخانه شروع آتش ناگلوله های گازدار سمت آتشارها، اردوگاهها و نقاط مهم دیگر روسها مینمود که بدینوسیله عملیات آنها را حسی کند. نیراندازی هر نور مدت دو ساعت کامل ادامه مییافت. ۲ ساعت و ۱۰ دقیقه قبل از اجرای عبور، بوسیله توپخانه اشکری تخریب ۳۰۰۰ تنوع و نیراندازی بمبار، نقاط حساس، بناها و مواج سببهای حاردار شروع میگردد. نیراندازی فوق بوسیله آتشارهای مخصوص توپخانه اشکری و عقبه آورده توپخانه عمل میآمد در همان حال نیراندازی ناگواهای گازدار عموماً و ناگواهای حریق انگیز، مدهات و نقصات خصوصاً اجرا میشد.

مأموریتهای فوق قبل از شروع شدن عبور از رودخانه انجام میگردد. در حین عبور قوا از رودخانه بعضی از آتشارهای قیس سنگین ناگواهای دود انگیز نیراندازی مینمود، و عقبه آتش سد میپرداختند. مین اندازها ۲ ساعت و ۱۰ دقیقه قبل از عبور قوا شروع نیراندازی مینمودند و حدود اول و دوم حد قهارا مورد بمباران قرار میدادند.

نیراندازی سه مرحله قسم میشد و در فواصل آن مراحل آتشارهای زنگار ۳۰۰۰ زنگار بر اجرا میگردد ۱۶ دقیقه قبل از شروع شدن عبور آتش طوفانی آغاز میگردد.

اه خود اقداماتی که آلمانها برای حفظ اسرار عملیات خود بعمل آورده بودند، در ماهی روسیه فقط راجع آن عملیات بموقع اطلاع حاصل نمود، بلکه از روی محل نگر قوای عمده توانست حدود اجرای صریح عملی آلمانها بی دردم، و بوسیله فرار دشمن، حتی راجع به روز و قضاة سور دشمن بی واقف گردد. در دستور در ماهی ارتش ۱۲ روس درجه ۲۶ اوت سرانجام نگردد شده بود که صریح اسامی آنها بین حریره دان (Dalen) و مصربود (بگر، Oger) عمل خواهد آمد، یعنی در آن دستور محلی (درجه ۱۲ کیلومتری)

اشاره شده بود که فی الواقع عبور آلمانها از آنجا بعمل آمد .

روز اول سپتامبر پس از تهیه مقدمات عملیات بوسیله توپخانه ، که بموجب برنامه بالا ، صورت گرفت ، آلمانها از رود «دوینا» عبور کردند و يك لشکر روس متوقف در آن ناحیه را بسهولت عقب راندند و برای توسعه شکاف حاصله بسمت شمال بجانب «ریگا» بوسیله گروه ضربتی مرکب از ۸ لشکر پیاده و ۲ لشکر سوار شروع بعملیات نمودند و در سمت شمال شرق خود را در مقابل قوای احتیاطی روس ، که پیش میآمد ، میپوشاندند . مقارن عصر آلمانها در خط «کورتین هف» کوپنهایمر - استرید کشو - هالس ، استقرار یافتند .

فرمانده ارتش ۱۲ روس که ستاد او در شهر «ریگا» قرار گرفته بود ، ۱/۴ لشکر پیاده از سمت «ریگا» و از شوسه «پسکو» (Pskov) بحمله متقابله سوق داد ، ولی این حملات متقابله که از طرف فرمانده واحدی اداره نمیشد موفقیت حاصل نکرد و آلمانها توانستند بسمت «شوسه پسکو» پیشرفته و بپهلوی چپ قوای روس که مأمور حمله متقابله بود تجاوز نمایند .

ستاد ارتش روس که در «ریگا» متوقف بود طیقه اداره امور ارتش را از دست داد . ستاد مزبور فقط مجال یافت که بگروه ساحل چپ ام. عقب نشینی را بموقع صادر کند ، و روز ۳ سپتامبر روسها شهر «ریگا» را با کمال آرامش تخلیه کردند و بسمت مواضع «وندن» (Wenden) شروع بعقب نشینی نمودند .

عقب نشینی روسها با نهایت بی نظمی انجام میگرفت ، ولی آلمانها پس از تصرف «ریگا» فشار خود را نسبت بقوای روس تقریباً موقوف داشتند ، و روسها در ۶ سپتامبر در راه «سویدین» استقرار یافتند ، در صورتیکه ابداً از طرف آلمانها تعقیب نمیشدند و حتی تماس آنها نیز با آلمانها قطع شده بود . آلمانها بتصرف «ریگا» اکتفا نمودند و قریب يك منزل بسمت مشرق پیشرفته و جبهه خود را گوناگون کرده و آنرا به ۶۰ کیلومتر رسانیدند و بدین طریق قادر گشتند که چند لشکر از آن جبهه برداشت نموده و بجهت فراسه گسیل دارند .

آلمانها متعاقب عملیات بالا جناح راست مواضع خود را در نزدیکی «ریگا»

تأمین نمودند ، و روز ۲۱ سپتامبر سر پل ، یا کوبشتاد ، را اشغال کردند ، و در ماه اکتبر در سمت جرایر دازل ، (Ösel) و « داگو » (Dagö) که تصرف « ریگا » را از طرف دریا تأمین میکرد ، به عملیات مبادرت نمودند .

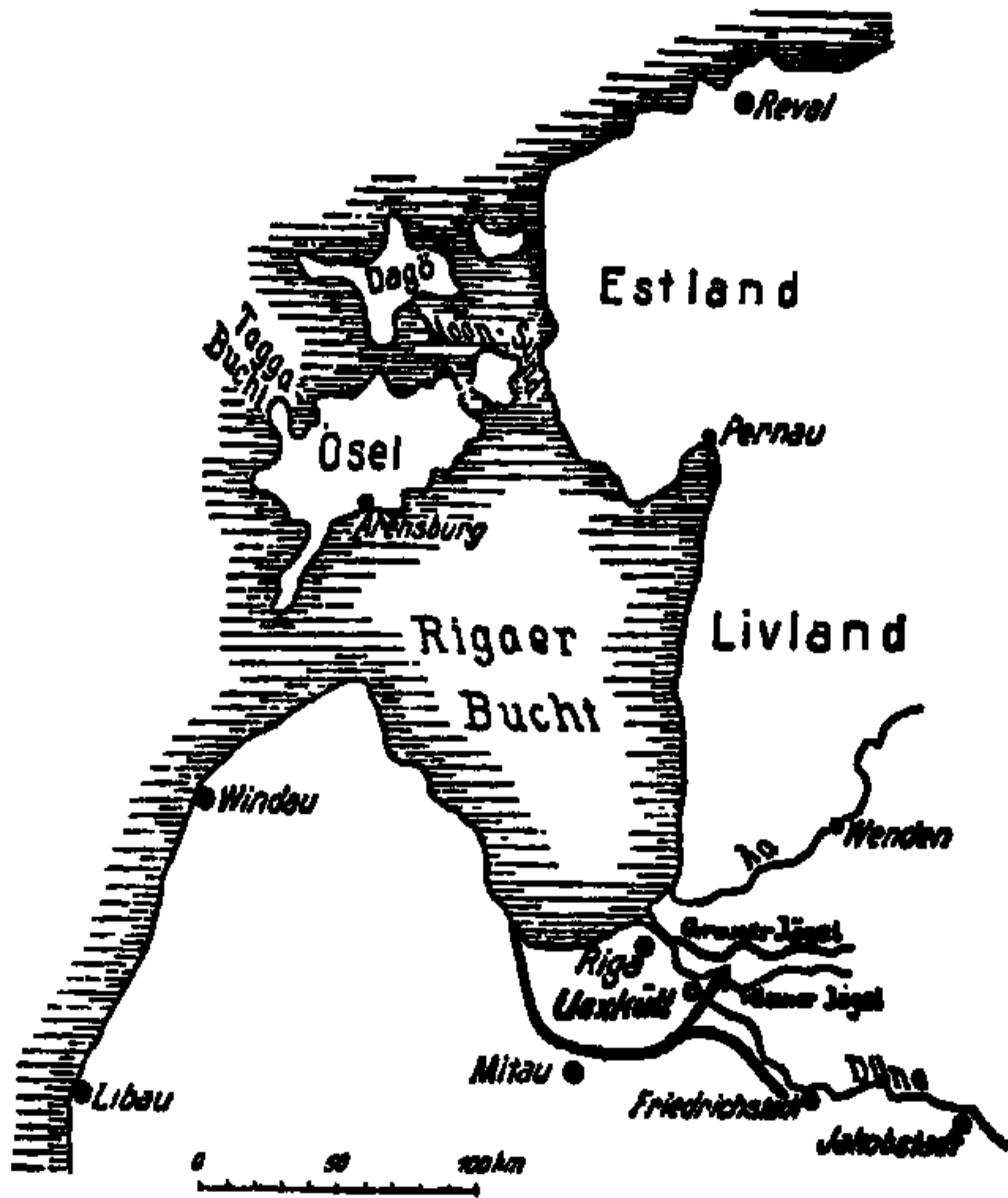
ناوگان آلمان که حامل يك لشکر و عده دو چرخه سواران بود بآن حدود بمنفلور پیاده کردن بخشکی اعزام گردید . فرمادهی روس به فقط از بیات آلمانها برای تصرف جزایر مستحضر بود بلکه تاریخ پیاده کردن قوای دشمن را بخشکی نیز اطلاع داشت (فقط بواسطه تاخیر آلمانها ۲۴ ساعت اشتباه گردید) . ولی فرمادهی « رور » بواسطه گرفتاری که در اثر وقایع داخلی حاصل کرده بود اقدامات لازم برای دفاع جرایر و نجات بموقع آن بعمل پیاورده بود . نظر به مراتب فوق ناوگان آلمان با اتفاق لشکری که حمل کرده بود موفق شد که از ۱۳ تا ۱۷ اکتبر ، با کمال سهولت جزایر و خابج « ریگا » را تصرف نمایند .

نتیجه

عملیات جنگی در سطح روس در همین جا خاتمه یافت . تدابیر عالیة آلمانها برای حفظ اسرار عملیات « ریگا » مؤثر واقع نشد ، زیرا که فرمادهی روس راجع بآن عملیات گاهملاً آگاهی حاصل نمود . « تصرف جرایر » « مون زونده » هم همین صورت را داشت . از مراتب بالا بخوبی معلوم میشود که در عصر حاضر حفظ اسرار عملیات ناچهارم حدی مشکل است .

سهولت عبور از رودخانه پس از تهیه مقدمات و تأمین این عمل بهمان حال سابق باقی است و مرکز ثقل دفاع که امکان متوجه حملات متقابل دشمن است که مبادرت عبور از رودخانه مینماید .

رونها بمنظور فوق قوای احتیاطی عظیمی در محل مقتضی نمر گذاشته بودند ولی قوای مزبور مفید واقع نشد چون از طرفی هدایت آن از « ریگا » غیر ممکن میگردد

عملیات آلمانها در سمت ریگا

(مقابل صفحه ۵۶۰)

و از طرف دیگر هم بواسطه متلاشی شدن ارتش روس بود که سر بار ها مایل بادامه جنگ نبودند .

عملیات «ریگا» و «موزوند» از لحاظ منافع کلی استراتژیکی آلمان فقط جهات غیر مفیدی را در برداشت زیرا که قوای آلمان را از صحنه اصلی جنگ منحرف میساخت در صورتیکه سر نوشت جنگ و سر نوشت زمینهایی که آلمانها در شرق بدست آورده بودند منوط بتحصیل موفقیت در صحنه اصلی بود .

خارج شدن روسیه از جنگ

عملیات «ریگا» مصادف گردید با مبارزه مهمی که در داخل روسیه بین ژنرال «کرنیاف» (Kornilof) فرماده کل و «کرسکی» در جریان بود . مبارزه مزبور که بین دو جریان قوی ایجاد شده بود نزدیک بود بزود خورد شدیدی منجر گردد ، عاقبت بتوقف ژنرال «کرنیاف» و دیکتاتوری «کرسکی» منتهی گردید . وای بالاخره ، در نتیجه جدال داخلی حزب بالشویک در ۷ نوامبر زمام امور را در دست گرفت .

بالتبعه روسیه در ۱۵ دسامبر اقدام بمتار که نموده و از جنگ خارج شد .
رومانی در ۹ دسامبر اقدام بمتار که جنگ با متحدین نمود .
آلمانها در زمان اخیر در حبه روس ۸۰ لشکر داشتند که ناث کلیه بیروی آنها بود . قسمت بیشتر آن از آخر ماه اکتبر صحنه فراسه انتقال مییافت .

صحنه آسیا

در این مرحله عملیات جنگی در آسیا تا حدی در بین النهرین بوقوع پیوست ولی قسمت بیشتر عملیات در فلسطین جریان داشت .

عملیات در بین النهرین

انگلیسها پس از تصرف بغداد عملیات خود را بسمت «موصل» توسعه دادند که با ارتش روس ، در صورتیکه برای جلو گیری از غوذ آلمان در ایران و افغانستان مجدداً اقدام بتعرض نماید ، ارتباط برقرار سازند . در مدت پائیز ۱۹۱۷ انگلیسها

در آن حدود بخط قره‌تپه، تکریت، رمادی، رسیدند و در آن خط‌نابها رتوقف نمودند.

عملیات در فلسطین

ستاد ارتش آلمان برای پائیز ۱۹۱۷ و بهار ۱۹۱۸ نقشه‌ای برای تعرض بسمت بغداد و طرح ریزی نموده بود. شرط لازم برای حصول موفقیت عملیات مزبور استحکام جبهه در فلسطین بود. انگلیسها هم عملیات تعرضی خود را در پائیز ۱۹۱۷ در همین سمت توسعه دادند و بدینوسیله توجه آلمانها را از سمت بغداد منحرف نمودند. در ماه ژوئیه در رأس ارتش اعزامی انگلیس ژنرال النبی (Allenby) قرار گرفت. قوای مزبور عبارت بود از ۱۳ لشکر پیاده و ۲ لشکر سوار. چند لشکر پیاده را بمنظور تحصیل سرعت در حرکت بوسیله شتر اعزام داشتند. مازومات جنگی قوای فوق بحد و قور بود.

مقصود بهائی انگلیسها از این اردو کشی تصرف بیت المقدس بود. نمایندگان ارتش و روسیه و ایتالیا در این اردو کشی که بمنظور تصرف اماکن مقدسه بود حضور داشتند.

ارتش عثمانی از حیث قوا و تشکیلات بستر از ارتش انگلیس بود. ارتش ۷ فرماندهی کمال پاشا در طرف مشرق از سمت بیت المقدس و ارتش ۸ در مغرب از طرف دریای مدیترانه عملیات میکرد. کاتبه این دوارش مرکب بود از ۱۳ لشکر پیاده و ۱ لشکر سوار که قسمت بیشتر آن در ناحیه دریائی متمرکز بود. در آخر ماه اکتبر جبهه انگلیسها از «غزه» (Gaza) نابثر السبا (Beersheba) امتداد داشت و ۳ لشکر آنها در مقابل «غزه» که فوق العاده مستحکم بود آرایش گرفته بود.

روز ۳۱ اکتبر انگلیسها برای نهمین بملوی راست خود بوسیله دو لشکر بموضع عثمانیها در «بئر السبا» حمله کرده و آن نقطه را بتصرف در آورده و دشمن را بسمت شمال راندند. در عین حال «غزه» را از سمت دریا و خشکی مورد بمباران قرار داده و در ۶ نوامبر عثمانیها آجارا تخلیه کردند.

پس از سقوط «غزه» و «بئر السبا» عثمانیها در دو سمت شروع بعقب نشینی نمودند.

دو لشکر ارتش ۷ آنها در امتداد جاده «بئر السبا» بسمت «بیت المقدس» ،
و قسمت بیشتر ارتش ۸ «طرف» «یافه» (Jaffa) . انگلیسها بسمت «یافه» پیش
میرفتند، در حالیکه قوای عمده آنها در امتداد ساحل در حرکت بود، دولشکر در
فاصله زیادی در سمت راست پهلو دار بودند ، و دولشکر دیگر در وسط تحت پوشش
جلودارهای ضعیف قوای احتیاط را تشکیل میدادند .

در ۱۷ نوامبر انگلیسها بدون محاربه «یافه» را تصرف کردند و بدینصورت
خود را از طرف دریا ناامین نمودند و پس از آن امام مساعی خود را بطرف «بیت المقدس»
متوجه کردند .

ارتش ۸ عثمانی عقب نشینی خود را بسمت «دمشق» ادامه میداد و قسمت بیشتر
ارتش ۷ در شمال «بیت المقدس» جبهه بسمت «یافه» ، که قوای ضعیف انگلیس از
آن طرف پیشروی میکرد ، تمرکز یافت .

انگلیسها برای تعاقب ارتش ۸ عثمانی که بسمت «دمشق» عقب نشینی میکرد فقط
یک لشکر مأمور نموده و سه لشکر هم در «غزه» قرار دادند . بقیه قوای خود را از
سمت جنوب غرب بطرف «بیت المقدس» حرکت دادند و عثمانیها را مجبور نمودند
روز ۲۹-۳۰ نوامبر شهر مزبور را بخایه نمایند .

متعاقب عملیات فوق ، قوای عثمانی بوسیله سپاه آسیائی آلمان اعزامی به فلسطین
و بوسیله یک لشکر نازک نفس اعزامی از جبهه قفقاز تقویت شده بود . قوای
مزبور برای باز گرفتن «بیت المقدس» بچندین حملات متقابله مبادرت نمود ،
ولی حملات مزبور تفسیری دروختیت نداد . انگلیسها مواقع خود را در شمال «یافه» و
«بیت المقدس» حفظ کردند و از ۲۸-۳۰ نوامبر بمناسبت موسم بارندگی عملیات جنگی
در آن حدود موقوف گردید .

نتیجه جنگ ۱۹۱۷

سال ۱۹۱۷ از لحاظ دول مرکزی سالی است که آنها بعملیات نظامی و سیاسی
مبادرت نمودند و تمام توجه آنها بسمت جبهات روس ، رومانی و ایتالیا معلق بود .
اقدامات وسیع دول نامبرده برای تبلیغ صلح و تخریب قوای دشمن با عملیات

تعرضی بسطی نوام بود (تار نپل ، ریگا ، نمرص بجااب ایعالیای) و منظور آنها از عملیات فوق نه فقط اهدام ارتشهای دشمن بود بلکه تصرف قسمتهای نزرگی از اراضی آنها نیز بود .

هندسورگ صاحب تمام استادان نزرک جنگ را فراموش کرده و در این سال بمسائل فرعی پرداخت و در صدد تصرف « کور لاند » برآمده بود ، در تمام مدت سال ۱۹۱۷ در محنت اساسی جنگ مراحم حریفان مقتدر تر خود یعنی فرانس و انگلیس بگردید .

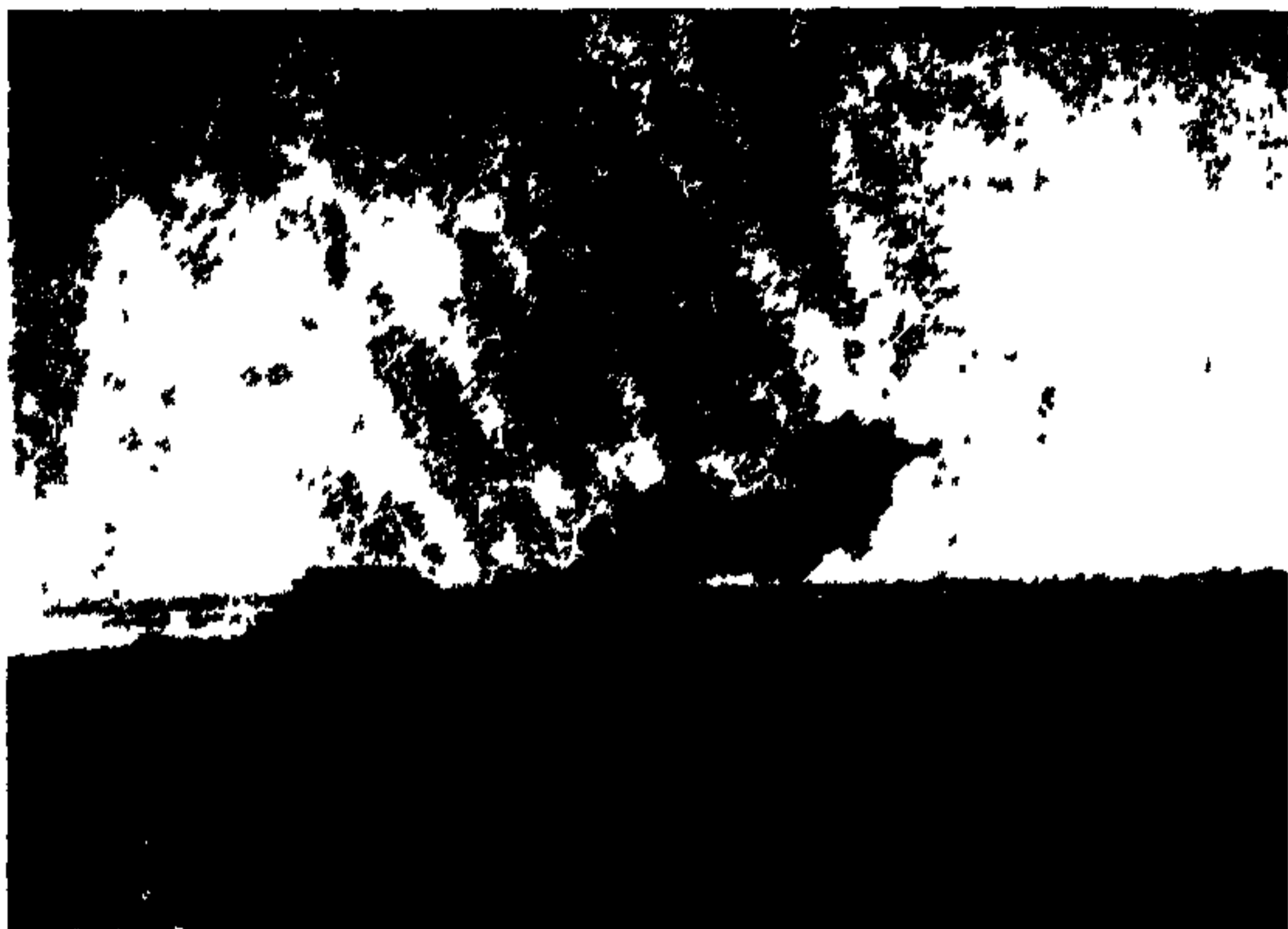
هندسورگ قوای حویش را که است قوای متفقین ضعف تر بود بین شرق و غرب تقسیم کرده بود ، در غرب قوای خود را تجلیل برده بود و ابتکار را در آنجا بدست متفقین داده بود . فتوحات پی در پی با کتبکی متفقین در تمام مدت سال ۱۹۱۷ باعث تقویت روحیه آنها گردیده بود و امر بنگاهم درست یافت تا قوای خود را آراسته و بقاره اروپا اعزام دارد .

هندسورگ در سال ۱۹۱۷ بر همان خط مشی را که در سال ۱۹۱۴ اتخاذ کرده بود (یعنی موضوع تسامح و جنگ را در شرق حل کند ، در غرب) ، تعقیب مینمود . مشارایه در سال ۱۹۱۷ ، بصورت فوق موفق شد ولی چون بایه آن است بود لذا در سال ۱۹۱۸ تلاشی گردید .

لشکرهای آلمان که بیهوده در حاک روس متوقف بودند میتوانستند در قوای آلمان جنبه غرب تعادل ایجاد نمایند و سبب حریفان خود احماتی وارد سازند . ولی هندسورگ ، در این روش حامی و سیاسی هم موفقیت گامی حاصل نکرد . از روسیه « ایماات انقلابی و صاحب خوئی » آلمان بر سرایت نمود .

امریک متجددین ، صرف ایتالیا عاقلانه تر بود چه این یگانه طریقی بود که از صاحب خوئی اطریش مماامت می نمود ، ولی موفقیت کامل حاصل نکردند .

مختصر وصیت دول مرکزی در سال ۱۹۱۷ بمرانب وخیمتر گردید ، قوای آنها تحلیل رفت ، مبارزه داخلی شدت یافت و نمایل صلح بیشتر شد . ولی فرمادهی کل ، که در شرق سهولت کامیابی حاصل نموده بود ، هنوز باقبال خود اطمینان

هوایه ی آلمان آرایه جنگی انگلس مشهوره دره است

جنگه توت انگلس ه سکرهای آلمان

(مقاله صفحه ۵۶۱)

داشت و امیدوار بود مانند قماربازی که آخرین ورق خود را بازی میکند، بتواند در سال ۱۹۱۸ بوسیله تمام نیروی خویش صربت قاطعی به نیروی فرانسه و انگلیس وارد سازد، لذا موضوع انعقاد صلح در اینسال بتأخیر افتاد.

متفقین با امیدواریهای زیادی داخل سال ۱۹۱۷ شدند ولی عدم موفقیت تعرض ژنرال نیول در بهار و انقلاب روسیه امیدواریهای آنها را مبدل بیأس نمود. متفقین از خانمه دادن بجنک در آن سال مأیوس گشتند، چون میدیدند که بتهائی از عهده آلمان بر نخواهند آمد. لذا بتجمع قوای خود و تحلیل قوای حریف با وسایل عظیم و بر قدرت خویش پرداختند و انتظار رسیدن نیروی متحد جدید خود یعنی امریکارداشتند. ارتش فرانسه نیز دچار بحران روحی گردید ولی به بدرجه سایر دول.

مرکز ثقل مبارزه در آن سال از سمت فرانسه بحساب انگلیس متوجه گردید. انگلیس که قوایش بیرومند گردیده و روزیاید میرفت اینک عملیات مجدداً بمبادرت ورزیده و آ عملیات را هم تقریباً بطور مستقل انجام میداد.

نیروی انگلیس گرچه انجام نقشه های مهم عملیاتی را در نظر نگرفته بود ولی در نبرد چهار ماهه «فلاندر» یک قسمت از قوای آلمان را بتحلیل برده نگذاشت که آلمانها در هیچ نقطه ای (باستثنای کامبره) کوچکترین موفقیت را حاصل نمایند. نیروی انگلیس و فرانسه تصمیم گرفتند که مبارزه را تقریباً بحصر با استفاده از وسایل فنی نمایند لذا توجه کاملی باین موضوع معطوف داشتند: بررسی عملیات فرانسویها در بردیکی «مازین» از لحاظ استعمال هواپیما و هواپیمائی و عملیات انگلیسها در بردیکی «کامبره» از حیث حمله تاکتیکها قابل توجه ودقت میباشد. در محاربات اینسال مخصوصاً مزیت حمله بردفاع حتی از حیث تلفات محرز گردید چه تلفات مهاجم، با داشتن وسایل فراوان فنی واستفاده کامل از آن، مراتب کمتر از تلفات مدافع بود.

نکته برجسته ای که در جبهه فرانسه و انگلیس مشهود افتاد عدم کامیابی تمام

حملات متقابله آلمانها بود که تا آن تاریخ آنها برای مبارزه در مقابل ایجاد شکاف بان متوسل میشدند .

مبنای تشکیلات جدید حمله فرانسویها بر توسعه عملیات بود و بلکه اصول آن بر جاو گیری از حملات متقابله آلمانها بود . از این حیث فرانسویها و انگلیسها موفقیت آلمانی حاصل نمودند . ولی اسلوب مزبور باعث میشد که مهاجم فقط هدف تاکتیکی محدود را در نظر بگیرد .

در سال ۱۹۱۷ در صحنه و اسبه منافع تاکتیکی مسائل استراتژی در درجه دوم قرار داده شد .

و قهرا طه این دامن آخرین سال جنگ میشدند و ضمیمت آنها تقرار شرح

و و و و و .

ناجحة عملیات در پایان سال ۱۹۱۷ (از نظر فرانسویها)

الف - خروج روسیه از جنگ

در ۷ دسامبر ، آلمانیها بمبارکة جنگ دو ماهه ای در برست - لیتووسک (Brest Litovsk) قبول کردند . از شب ۲۲ مذاکرات در زمینه انعقاد عهدنامه صلح منتهی آغاز گردید . ستاد ارتش آلمان علاقمند بود هر چه زود تر باین امر حاضرمنداده شود ؛ زیرا عرس در جبهه غرب مقرر گردیده بود . چنانکه اودنبرف هم میبویسد ؛ در ایام مس - ب ، چیزی که باقی می ماند این بود که قوای معتابهی آلمان گردد ؛ خط مدحانه آمریکا ایجاد میگردد که هر چه زود تر برست بهائی بواسته شود . در کنگره صلح ، نمایندگی آلمان بیکي از وزراء | دمن کوهامان ، (Von Kuhlmann) | محول و ژنرال هفمان ، (Hoffmann) بنماینده کی قرار گاه کتل ، در سمت وی اعزام گردیده بود .

اطربین ، هنگری و کنت چرین ، (Czernin) را اعزام داشته بود ، نمایندگان بلغارستان و ترکیه هم در کنگره مزبور حضور داشتند .

مذاکرات صلح بدو مرحله تقسیم میشود . زاین قراره مرحله دیپلماتی عبارت